

Fiskeridirektoratet
5804 Bergen

Deres ref.
24/12778

Vår ref.
2025/148-2

Saksbehandler
Jan Henrik Sandberg, 976 82 469
Silje Mortensen, 951 76 726
Øyvind Arntzen, 936 62 343

Dato
04.04.2025

Forslag til krav om risikoreduserende tiltak mot kjønnsmodning og gyting i torskoppdrett – Høringsuttalelse fra Norges Fiskarlag

Norges Fiskarlag viser til Fiskeridirektoratets høring av forslag til krav om risikoreduserende tiltak mot kjønnsmodning og gyting i torskoppdrett, som har høringsfrist den 4. april i år. Vår høringsuttalelse er utarbeidet i samarbeid med medlemslagene Nord Fiskarlag, Sør-Norges Fiskarlag og Fiskebåt.

Bakgrunn:

Fiskeridirektoratet har, på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet, utarbeidet og sendt på høring et forslag til krav om risikoreduserende tiltak mot kjønnsmodning og gyting i merd i torskoppdrett. Det opplyses at hovedhensikten med tiltakene er å gi torskoppdrettsnæringen økt forutsigbarhet, samt sikre enhetlig forvaltning langs kysten. Forslaget skal også kunne bidra til å beskytte de ville torskebestandene mot negativ påvirkning fra oppdrettstorsk.

Havforskningsinstituttet har lenge vist til at rømming, og ikke minst gyting i merd, kan føre til at oppdrettstorsk blander seg med de ville torskebestandene. Det er i den sammenhengen bl.a. dokumentert at befruktete egg fra oppdrettstorsk kan klekke og overleve til kjønnsmodning, samt at oppdrettstorsk kan gyte sammen med villtorsk i naturen. De negative effektene som følge av dette kan bli betydelige, ikke minst for kysttorsk. Mange av disse bestandene har vært i kraftig nedgang, og vil derfor være særlig sårbare for innblanding av oppdrettstorsk.

Dette er ingen ny problemstilling. Allerede i regjeringens «Strategi for bærekraftig framtidsrettet torskoppdrett» fra 2009 ble det slått fast at det burde innføres krav om nullutslipp av egg og yngel i torskoppdrett innen 2015. Fram til denne saken ble sendt på høring, så har i realiteten lite skjedd for å løse problemene.

Når det gjelder denne problematikken slår Havforskningsinstituttet, i risikorapport for norsk fiskeoppdrett (2022), fast: «Barrieren for innkrysning mellom oppdrettstorsk og villtorsk antas å være mindre enn for laks. Dette fordi torsk har hele sin livssyklus i det marine miljøet, gytemoden torsk i oppdrett er allerede nært gyteplassene, og egg og yngel kan i tillegg spres over betydelige avstander med havstrømmene. Videre kan rømt oppdrettstorsk umiddelbart interagere med alle årsklasser av villtorsk. Når genetisk materiale fra oppdrettstorsk først er introdusert, kan det arves og akkumuleres over tid til kommende generasjoner. Dette kan forandre egenskapene til bestandene av kysttorsk».

Havforskningsinstituttet slår videre fast: «Det finnes heller ingen vitenskapelig dokumentasjon som støtter påstandene om at oppdrettstorsken som har vært domestisert i 6–7 generasjoner er mindre rømmingsvillig, klarer seg dårlig i naturen, at gyting i merd er begrenset, eller at vekstfôret for torsk gir dårlig overlevelse av egg og yngel».

Også Fiskeridirektoratet skriver i sitt høringsnotat: «Næringen bruker per i dag lys for å kontrollere kjønnsmodning og utsette gyting. Dette har vist seg å fungere lite tilfredsstillende i fullskala produksjon i sjø, og er ikke tilstrekkelig for å unngå at oppdrettstorsk gyter i merd. Resultater fra Fiskeridirektoratets tilsynskampanje i 2024 viste at det finnes fisk i alle stadier av modning i de fleste merdene med oppdrettstorsk, som står andre vinter i sjø».

I rapporten fra Fiskeridirektoratets tilsynskampanje i 2023–2024 framkom det også at hele 60 % av oppdrettstorsken, som stod i åpne merder, til enhver tid var i en grad av gytemodning. Dette var en svært mye høyere andel enn det som var rapportert inn av torskeoppdrettsselskapene selv. Det var også svært høye innslag av gytende og utgytt oppdrettstorsk i prøver tatt på slakteri. Selskapene selv hadde her kun rapportert at andelen gytemoden torsk var på om lag to prosent.

På dette grunnlaget kan det konkluderes med at risikoen for genetisk innkrysning fra oppdrettstorsk til villtorsk, og dermed også negativ påvirkning på de ville torskebestandene, i realiteten er langt større enn tidligere antatt.

Overvåkning av kjønnsmodning i merdene utføres i dag etter pålegg fra Fiskeridirektoratet. Slik overvåking er avgjørende for å kunne iverksette nødvendige tiltak før torsken gyter. I høringsnotatet konkluderer Fiskeridirektoratet med at «Etatens evaluering av tilsyn med denne næringen viser at dagens forskriftskrav ikke sikrer tilstrekkelig kontroll med kjønnsmodning og gyting i merd.» Med andre ord, så makter de fleste torskeoppdrettsselskapene fortsatt ikke å forhindre

gytemodning og gyting i merd. Næringen har per i dag heller ikke tilfredsstillende rutiner for rapportering av gytemoden oppdrettstorsk, eller god nok kapasitet for utslakting.

Norges Fiskarlags innspill til høringen:

Norsk fiskerinæring er helt avhengig av sunne- og godt forvaltede bestander. Her står våre villtorskebestander i en særstilling. Vi ønsker en god og kunnskapsbasert sameksistens med andre næringer, ikke minst med havbruksnæringa. Samtidig stiller vi krav om at oppdrett ikke må ødelegge for havmiljøet, gyte- og oppvekstområder, ville bestander og/eller driftsgrunnlag og lønnsomhet for norske fiskerier.

Det har lenge vært tverrpolitisk enighet om at miljømessig bærekraft må være den viktigste forutsetningen for videre vekst i oppdrettsvolumet. Etter vår oppfatning må dette ikke minst omfatte torskeoppdrett, og inkludere hensynet til de ville bestandene av torsk og havmiljøet ellers.

Akvakulturlovens § 10 og akvakulturdriftsforskriftens § 5 stiller allerede krav til at all akvakultur skal være miljømessig forsvarlig. Dette bør naturligvis også omfatte oppdrett av torsk, og følges opp gjennom praktisk handling slik at oppdrettstorsk ikke lenger kan bli gytemoden og gyte i merdene. Slikt sett er dette en svært viktig høring.

I denne høringen foreslår Fiskeridirektoratet å innføre et nytt femte og sjette ledd i akvakulturdriftsforskriftens § 7, som skal lyde: «*Ved produksjon av torsk i sjø skal beredskapsplanen også inneholde en utslaktingsplan for å hindre gyting i produksjonsenhet. Vare- og tjenesteprodusenter skal til enhver tid ha en oppdatert beredskapsplan over hvordan rømming kan oppdages og begrenses, herunder risikoreduserende tiltak ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming*». Norges Fiskarlag støtter dette endringsforslaget.

Fiskeridirektoratet foreslår videre en ny § 36 i akvakulturdriftsforskriften, som skal lyde: «*Ved produksjon av torsk i sjø skal innehaver utvise særlig aktsomhet for å hindre gyting i produksjonsenhet. Kjønnsmodning skal overvåkes og i størst mulig grad begrenses. Innehaver skal gjennomføre utslakting dersom modningsstatus viser at gyting er nært forestående. Det skal gjennomføres risikovurdering med sikte på å minimalisere risikoen for gyting. Risikovurderingen skal danne grunnlag for systematiske tiltak. Beste tilgjengelige kunnskap skal inngå i risikovurderingen,*

valg av systematiske tiltak og overvåkning. Overvåkning av kjønnsmodning skal gjennomføres ved visuell vurdering av fiskens gonader og dokumenteres i den form og det omfang som er nødvendig for å vise modningsstatus i den enkelte produksjonsenhet». Norges Fiskarlag støtter også dette endringsforslaget.

Fiskeridirektoratet nevner i høringsnotatet også flere andre mulige framtidige tiltak, som kanskje kan hindre gytemodning og gyting i merd. Det omfatter bl.a. kjønnssortering, «all female-utsett» og utsett av såkalt triploid oppdrettstorsk. Fiskeridirektoratet konkluderer med at ingen av disse metodene er egnet i bruk i kommersielt torskeoppdrett per i dag. Norges Fiskarlag støtter Fiskeridirektoratet i denne vurderingen.

Selv om det er positivt at det foreslås at regelverket strammes inn, så er det som foreslås i denne høringen ikke tilstrekkelig til å gjøre torskeoppdrettsnæringen miljømessig bærekraftig. Det må også innføres andre tiltak.

Allerede for 3–4 år siden utgjorde oppdrettstorsk mesteparten av all rømt fisk i norsk oppdrettsnæring. Det til tross for at torsk kun utgjør en svært liten del av det totale oppdrettsvolumet. Vi konstaterer at torskeoppdretterne selv i liten grad har meldt fra om slike rømmingshendelser. Som regel har det vært fiskere, som har meldt fra om at (ofte gytemoden) oppdrettstorsk har rømt. På den bakgrunn virker torskeoppdretternes egen forebygging, overvåking og rapportering av rømmingshendelser i stor grad å svikte.

Åpne oppdrettsmerder tiltrekker seg vill fisk, ikke minst sei og torsk. Det er samtidig vist at sykdom på oppdrettstorsk kan smitte vill torsk. Ikke minst gjelder dette for bakteriesykdommen franciscelliose, som tidligere har ført til stor dødelighet hos torsk i oppdrett. Sykdommen er også observert hos rømt oppdrettstorsk. Franciscella kan ikke behandles med antibiotika, og det finnes per i dag heller ingen vaksine mot sykdommen. I følge BarentsWatch har det nå i flere måneder stått oppdrettstorsk med påvist francicelliose i et anlegg på Nordmøre. Så vidt vi kjenner til er det fortsatt ikke stilt krav om utslakting, selv om denne fisken kanskje kan utgjøre en smittefare for villtorsken i området.

Det finnes i dag heller ingen ordning som bidrar til oppfisking av rømt oppdrettstorsk, slik tilfellet er for rømt laksefisk. Norges Fiskarlag har derfor, helt siden regelverket for oppdrett av torsk var på høring i 2009, etterspurt en ordning for utfisking av rømt oppdrettstorsk. Etter flere store rømmingstilfeller de siste årene har Norges Fiskarlag igjen anmodet Nærings- og fiskeridepartementet om etablering og iverksetting av en slik utfiskingsordning. Saken ligger fortsatt til

avgjørelse i departementet. Vi har også forsøkt å gå i en nærmere dialog med torskeoppdrettsselskap om dette.

Det ble i 2005 forskriftsfestet at anlegg for torskeoppdrett ikke skal lokaliseres til kartlagte gyteområder/gytefelt for vill torsk, jf. forskrift om tillatelse til akvakultur av andre arter enn laks, ørret og regnbueørret § 7 a. På grunnlag av lang erfaring med rømming av oppdrettstorsk, og ikke minst gyting i merd, så er det åpenbart at dette ikke er tilstrekkelig. Etter vår mening må forbudet mot å etablere torskeoppdrett «i» gytefelt for vill torsk, jf. andre arter-forskriften § 7 bokstav a), snarest utvides til også å gjelde «ved» gytefelt for vill torsk. Først da vil bestemmelsen kunne bidra til å oppfylle sitt formål om å verne om de ville torskebestandene. Nyere forskning indikerer at oppdrettstorsk kort tid etter rømming er å finne i avstander på iallfall 8 nautiske mil fra anlegget den har rømt fra. Det forskes kontinuerlig på dette, og hva som kan anses å være en trygg avstand fra gytefelt/gyteområder vil måtte spesifiseres i tråd med forskningen på området.

Det er i dag heller ingen overordnet begrensning på tildeling av tillatelser/lokaliteter for oppdrett av torsk, slik det er for laksefisk. Slik løpende tildeling av tillatelser for torskeoppdrett er etter vår oppfatning ikke i samsvar med ivaretagelse av de ville torskebestandene, god arealforvaltning eller akseptabel sameksistens. Det er sannsynligvis heller ikke god samfunnsøkonomi.

Norges Fiskarlags siste landsmøte stilte spørsmål til om utviklingen i norsk torskeoppdrettsnæring var miljømessig forsvarlig. Landsmøtet vedtok at behandlingen av nye tillatelser/lokaliteter måtte stilles i bero, inntil det er sannsynliggjort at torskeoppdrett ikke vil gå ut over de ville torskebestandene. Dette er fortsatt Norges Fiskarlag sitt gjeldende syn. Inntil det er etablert tilfredsstillende krav og rutiner for rømmingsforebygging, en god oppfiskingsordning for rømt torsk, tilstrekkelige avstandskrav til gyteområder/gytefelt for vill torsk og sikkerhet for at oppdrettstorsk ikke lenger gytemodnes og gyter i merd, så må all behandling av nye tillatelser for torskeoppdrett stilles i bero.

Med hilsen
Norges Fiskarlag

Sverre Johansen

Jan Henrik Sandberg

Kopi til: Medlemslag, Nærings- og fiskeridepartementet, Miljødirektoratet, Mattilsynet og Havforskningsinstituttet.

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskrevet signatur.

